

Priloga k listu "Slovenski gospodar" in velja za dodatno plačilo v Mariboru s postopkom na dom za celo leto 40 K, pol leta 20 K, za četrt leta 10 K. Izen Jugoslavije 50 K. Naročnina se pošlje na upravitelstvo "Slovenskega gospodarja" v Mariboru, Koroska cesta št. 5. List se pošilja do odpovedi. Naročnina se plačuje naprej. Telefon št. 220.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Udje "Katal. tiskovnega društva" dobivajo list brez posebne naročnine. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. Rokopis se ne vrača. Upravitelstvo sprejema naročnina, inserate in reklamacije. Cena inseratov po dogovoru. Za vsakratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so politične proske. — Telefon št. 220.

23. številka

Maribor, dne 9. junija 1921.

55. letnik.

Za malega kmeta.

(Iz govora g. poslanca M. Krajncu v konstituenti 1. junija.)

Dovolite mi, gospodje, da govorim tu v imenu malega kmeta, v imenu tistega malega posestnika, ki je zares kmet in ni morebiti veleposestnik — kajti ti se že morajo prištevati med kapitaliste. Govorim posebej o Sloveniji, o kateri je bilo že pred vojno znano, da tvorijo v njej dve tretjini vsega kmetijskega ljudstva mali kmetje, takozvani kajzarji ali kočarji, ki se ne morejo preživljati s svojimi dohodki iz zemlje in ki so največ trpeli in trpijo še danes.

Gospodje! Te dni se je tu mnogo govorilo o agrarni reformi. Če hočete agrarno reformo pravilno izvesti, potem, gospodje, morajo dobiti zemljo tisti, ki je imajo premalo, da ne morejo preživljati svoje družine. G. minister za agrarno reformo je prej izjavil tujak, da je agrarna reforma za Slovenijo lahko izvedljiva, ker je večina gozdov. Seveda se lahko reši na ta način, ako te gozdove prevzame država. Toda mi imamo posebno v Sloveniji kmete, ki imajo sicer svojo hišico in malo polja okoli hiše, a nimajo nikaškega gozda. Pri agrarni reformi se morajo obširni gozdi razdeliti tako, da bo dobil nekaj gozda tudi mali kmet, tako da bo mogel primerno živeti ter preživljati svoje. Kajti on je tudi človek in mi ne smemo misliti samo na velike ljudi, ampak tudi na tistega malega človeka, ki največ trpi.

Prepričani smo lahko, da so tisti ljudje, ki posedujejo zemljo, najboljši in najzvestejši državljani, ki tudi ne bodo države kratkotrajno zapustili, ampak bodo zanj delali, zanj živeli in zanj tudi umrli.

Gospodje! Tem malim kmetom, ki nimajo toliko zemlje, da bi mogli z lastnimi pridelki preživljati svojo družino, je treba nadalje tudi omogočiti, da si dobijo kak postranski zaslužek. Imamo mnogo vodnih sil, tako da se lahko goji ta ali ona domača obrt. — Tem ljudem je treba pomagati, da pridejo do kakšnega postranskega zaslužka, da bodo mogli živeti in primerno oskrbovati svojo družino.

Tudi pri razdelitvi davčnih bremen je treba gledati na to, da se štiti mali posestnik. Kajti rečem vam: naš pri mali kmetih se gode glede davkov največje krivice. Jaz imam zglede, da veliki posestniki v primeri z velikostjo svojega posestva plačajo veliko premalo davka, dočim ga plačuje mali kmet mnogo preveč. Treba je, da se do gotovega minima, ki je za človeško existenco potreben, prenosnina

splošni odpravi. Treba je tudi, da se mala posestva do gotovega minima — že ima n. pr. kdo samo kajžico in malo zemlje okoli hiše — oproste zemljiškega davka.

Kje pa bo potem dobila država potrebna sredstva? Tako bo vprašal ta ali oni. Mi gotovo nismo nasprotniki vsakega davka. Mi vemo, da država potrebuje davke, ker brez njih ne more izhajati. Toda mi pravimo: država naj naloži toliko več davka na rente, na luksuz in na druge take stvari, ne išče naj pa dohodkov tam, koder se človek že itak ne more preživeti.

Toda poleg tega ne smemo pozabiti še na nekaj. Mi vemo, da je kmet — in to zopet v prvi vrsti mali kmet — velik trpin vsled vremenskih neugod. Kmet ne more svojega posestva pokriti ali kako drugače obvarovati, kadar pride nevihta, toda ali kakšna druga vremenska neugoda. Mi vemo, da se velikim posestnikom, ki imajo vsega potrebnega za več let naprej, vremenske neugode ne poznajo toliko, kakor malemu kmetu, ki od časa do časa premišljuje, kdaj in kako bo razdelil svoj kruh med svoje ljudi, da ne bodo trpeli pomanjkanja. Zato je pri kmetu potrebno, da se uvede zavarovanje zoper neugode, zoper točo, zavarovanje živine proti kugi in drugim nalezljivim boleznim. Tudi v tem oziru je treba zlasti malega kmeta zaščititi.

Za državno podporo kmetijskega združništva.

(Iz govora posl. V. Pušenjaka v konstituenti 31. maja.)

Nepobitno dejstvo je, da izhajajo vsi stanovi iz kmetijskega stanu. Nepobitno dejstvo je, da izvršuje kmetijski stan najvažnejše delo za človeštvo in cele države, preskrbo za živili; nepobitno dejstvo je, da daje kmetijski stan največ in najboljše vojake. Premalo pa se poudarja in uvažuje dejstvo, da je celokupni kmetijski stan, da so srbski, hrvaški in slovenski kmetje največ storili za ustvarjanje naše države. Ze večkrat so se v tej zbornici naglašale žrtve, katere je doprinesel našo državo srbski zemljoradnik, premalo pa se je poudarjalo delo hrvaškega seljaka in slovenskega kmeta, ki je živel pod pritiskom Nemcev, Madžarov in Italijanov, za ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Kmet, ki je živel pod najtežjim pritiskom, si je ohranil narodno zavest, je vedno imel razumevanje za narodne težnje, in mi se moramo zahvaliti kmetu, da se ni udal germanizaciji, madžarizaciji in po-italjanče-

nju. Ako bi bil kmet, ki je živel pod težkim pritiskom, podlegel tujemu vplivu, bi ne bilo prišlo do skupne države Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Odkod pa je črpal kmet moč, da se je mogel zoperstavljati vsakemu po tujčevanju, da si je mogel ohraniti svojo narodnost?

Delo na polju združništva je naj več pripomoglo k osamosvojitvi in ohranitvi kmetijskega stanu. Potem združništva je postal kmet neodvisen od tujega kapitala, mogel je napredovati v posameznih gospodarskih panogah, mogel je dobiti vpliv na trg in tržne cene. Združništvo pomenja gibanje, ki je našlo največji odziv v kmetijskih vrstah in v primeru kratkem času doseglo naravnost sijajne uspehe. Kmetijsko združništvo predstavlja prve vzglede socializacije in reči moramo, da je ta način socializacije jako dobro uspel. Samopomoč, samoprava, lastna odgovornost se temeljna združna načela, po teh načelih delujejo zadruga. Mogočna združna organizacija kmetijskemu stanu, kateri pripada nad 250.000 zadrug na svetu s 75 milijoni članov, ki zastopajo najmanj 150 milijonov družinskih članov, je najboljši dokaz za narodno-gospodarski, pravno-vzgojevalni in socialni pomen združništva. Združništvo pospešuje vzajemnost varčnost ljubezen do rodne grude, pospešuje bratstvo in enakost članov, dviga pomen kmetijskega dela in v občo kmetijskega stanu. Neobhodno potrebno je, da država posveča združništva vsjo pozornost, ker imamo mnogo pokrajin, v katerih bo treba na združnem polju še ledino orati, kakor n. pr. Medjimurje in Prekmurje, in ker mora združništvo še mnogo važnih gospodarskih nalog, ki se dajo samo potom združništva uspešno rešiti. S polno opravičenostjo zahtevamo, da se v načrt ustave sprejemo določbe, po katerih se bo vsa bodoča zakonodaja morala ozirati na združništvo in bo morala dati država združništva potrebna sredstva na razpolago. Zato predlagamo, da se v ustavnem načrtu v odstotkih celokupnega državnega proračuna določi tozadevne zneske. Z ozirom na dalekosežno gospodarsko delo združništva zahtevamo, da se pritegne združništvo k sodelovanju pri raznih gospodarskih, finančnih in carinskih odborih in posvetovanjih. Popolnoma pogrešno je, in ne odgovarja duhu časa, ako se jemlje le banke in zastopnike kapitalističnih in dustrijskih podjetij v ozir, združna organizacija pa omalovažuje. Zahtevamo pa tudi odločno, da v bodoče poljedelsko ministristvo združništvo bolj upošteva kot doslej, ker se edino

potom združništva morejo rešiti najvažnejša gospodarska vprašanja, ki se tičejo tudi kmetijstva. V vseh modernih državah znajo dovolj ceniti za združništvo, le pri nas zavzemajo mnogi merodajni krogi napram združništvu neko — milo rečeno — neprijazno stališče.

Za razširjanje naših listov.

(Prošnja do zavednih mladenk in mladeničev.)

Ni nam treba ponavljati, da igra časopisje v javnem življenju veliko vlogo. Naši listi so žalibog še vse premalo razširjeni med našim ljudstvom. "Slov. Gospodar" in "Straža" sta na Slov. Stajerskem sicer najbolj udomačena lista, a vendar opažamo, da je na tisoče hiš, ki bi si še lahko naročile "Slov. Gospodarja" ali "Stražo". Danes se obračamo s posebno prošnjo do naših mladih krščanskih bojevnikov in bojevnic vseh stanov: Posvečite vse nedelje in ves prosti čas ter vsako ugodno priložnost od danes do 1. julija v ta namen, da pridobivate za "Slov. Gospodarja" in za "Stražo" nove naročnike. Vi, čili naši agitatorji in zaupniki, ki ste pripomogli s svojo odločujočo besedo naši stranki do sijajne zmage pri občinskih volitvah, žrtvujte se do 1. julija še tudi za razširjenje našega katoliškega časopisja. Prijateljski prošimo posebno naše delavne mladenke po vseh župnijah in občinah: Stopite ta tri tedne v službo katoliške slovenske stvari. Pojdite od hiše do hiše in nabirajte nove naročnike. Kdor ne more naročiti lista za celo polletje, pa ga nagovorite, da plača naročnino vsaj za četrt leta. Kjer eden sam ne zmore, pa s prijazno besedo posredujte, da zloži dva soseda potrebno svoto. In vi zavedni mladeniči, pokazite se! Prosite svoje očete, da vam naročijo naše liste, posredujte pa tudi pri sosedi in znanih, da isto storijo. Prav posebno pa se obračamo do naših vrlih mož in očetov. Glejte, pri občinskih volitvah smo tako lepo zmagali kakor še nikdar poprej. To je predvsem vaše delo, vi odločni katoliški možje. Vaša zmaga naša zmaga! Naše veselje vaše veselje! Od te zmage pojdite še k drugu. Ta zmaga pa bo, ako boste poskrbeli, da si bo vsaka naša hiša naročila "Slov. Gospodarja" ali "Stražo". Ko boste šli prihodnje nedelje s sosedi in znanci v cerkev, nagovorite vsaj enega ali dva, da pri stopita v krog naših naročnikov. Ko sedite v prijateljski družbi bodisi v gostilni ali pod lipo ali v vinogradu,

Zaklad na otoku.

iz angleškega prevedel Paulus.

(Dalje.)

"Čul —!" je kričal graščak. — "Čul — pravite! Najkrvoločnejši ropar je bil, ki je kedaj brodiral po kakem morju! Španci so se ga čudovito bali in rečem vam, včasih sem bil zares ponosen, da je Anglež! Videl sem vrhove njegovih jader s temile svojimi očmi, pri Trinidatskih otokih je bilo, in strahopetnež, ki sem se vozil na njegovi luščini, se je zbal, obrnil se je, pravim vam, obrnil in se skrnil v najbližnjem španskem pristanišču!"

"Tudi jaz sem čul o njem, pa tukaj na Angleškem," je rekel zdravnik. "Ampak glavna stvar je, ali je imel denar?"

"Denar —!" je vpil graščak. "Ali niste nikdar čuli, kaj se je govorilo o njem? Kaj druga so ti rokovnjači ločili kot denar? Kaj druga je bila njihova skrb kot denar! Za kaj druga so pač tvegali svoje grošne kosti, kot za denar —?"

"Vse to bomo kmalu zvedeli!" je odvrnil zdravnik. "Pa vi ste tako pre-

sneto vročekrvni, da jaz sploh ne morem priti do besede. Tole je, kar bi rad vedel: Recimo, da imam tukaj v svojem žepu ključ do Flintovih zakladov — kako visoko ga cenite?"

"Kako visoko?" je kričal graščak. "Povem vam, kako visoko! Če zares imamo v rokah ključ, ki o njem govorite, grem in kupim ladjo v Bristolu, vzamem vas in tule tega Jima seboj, in najti hočem zaklad in če bi ga moral iskati celo leto!"

"Dobro!" je rekel zdravnik. "Torej, ako je Jimu prav, pa odprimo ta zavoj!"

Jim položil ga je predse na mizo. Zavitek je bil sešit in dr. Livesey je moral poiskati svojo torbico z raznim zdravniškim orodjem ter s Skarjami razparati sive.

Dvoje stvari je bilo v zavitku — knjiga in zapečaten pismo. "Najprvo pogledjmo knjigo!" je izjavil zdravnik.

Oba z graščakom sva se sklonila čez njegove rame, ko je odprl knjigo. Kajti dr. Livesey mi je prijazno pomignil, naj stopim bliže in se udeležim nad vse zanimivega pregledovanja.

Na prvi strani je bilo načrtovanih nekaj besed v zelo slabi pisani. "Bill Bones", sem bral za silo, pa "Ne več ruma!" in "Pri Palmovem rtu ga je dobil." Kdo je neki bil tisti, ki je dobil, in kaj je dobil? Nož v hrbet menda!

"Nič posebno zanimivega!" rekel je zdravnik in listal dalje.

Na drugih straneh je bilo polno čudnih in nerazumljivih podatkov. Na enem koncu vrste je bil zapisan dan, na drugem pa denarna svota, kakor v kakem blagajniškem zapisniku. Namest pojasnila pa je bilo narisanih le nekaj nerodnih križev med obema podatkom. 12. junija leta 1745 n. pr. je nekdo dobil 70 funtov sterlingov, ni pa bilo zapisano, kdo, le šest križev je stalo tam namesto imena. Pri nekaterih vrstah je bilo pripisano ime kraja, n. pr. Caraccas, ali pa samo zemljepisna dolžina in širina, na primer 32° 17' 20" — 19° 2' 40".

Zapiski so obsegali čez 20 let in svote so bile vsako leto večje. — Ob koncu so bile sešete in skupna svota, večkrat napačno izračunana in popravljena, je znašala lepo bogastvo.

K sklepu so stale besede: "Bill Bones njegov delež."

"Kaj naj vse to pomeni?" je dejal dr. Livesey, "nima ne glave ne nog!"

"Sivar je jasna kot beli dan!" je vzkliknil graščak. "Knjiga je zapisnik prejemkov, križi stoji namesto imen ladij in krajev, ki so jih oropali. Te svote pa so deleži, ki jih je dobival rajni rokovnjač od skupnega plena. Kadar se je bal nejasnosti, je pridjal ime, n. pr. Caraccas. To bo najbrž ime obrežja, kjer so ustavili in oropali kako resrečno ladjo, Bog se usmihi le samo duš tistih mornarjev, ki so bili na njej!"

"Zares!" je rekel zdravnik. "Glej, to so pravi biti izkušen potovalec! — Zares! In deleži naraščajo, glejte, ko je mož z leti stopal više v svoji službi!"

Razen zemljepisno lege nekaterih krajev in nekega ključa za preračunavanje španskih, francoskih in angleških zlatov v enotno vrednost ni bilo ničesar več v knjigi.

"Navihani človek ta-le!" je dejal g. zdravnik. "Ni se dal zlepa ukantiti!" (Dalje prihodnjic.)